

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
YARGITAY BAŞKANLIĞI

YARGITAY BİRİNCİ BAŞKANI
İSMAİL RÜŞTÜ CİRİT

2019 - 2020

ADLİ YIL
AÇIŞ KONUŞMASI

(2 Eylül 2019)

İÇİNDEKİLER

Giriş	3
I. Hukuk Devleti, İnsan Hakları ve Kuvvetler Ayrılığı	4
II. Yargı Bağımsızlığı ve AB Raporuna Cevabımız	5
III. Adli Yargının Etkinliği ve Verimliliği İle İstinaf Süreci	7
A. Bölge Adliye Mahkemelerinin Faaliyete Geçmesi	7
B. Yargıda Aşırı İş Yükünün Çözümüne İlişkin Önerilerimiz	9
C. Yargıtayın İçtihat Mahkemesi İşlevi	11
1. İçtihadı Birleştirme Kararları	11
2. Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Kararları	12
D. Halkın Yargıya Olan Güveninin Yükseltilmesi Amacıyla Yapılan Çalışmalar	12
1. Yargıtay Etik İlkeleri	13
2. Yargı Etiği Konusunda Öğrencilerin ve Halkın Bilgilendirilmesi	13
3. Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler	14
E. Dezavantajlı (Kırılgan) Grupların İstismarı ve Kadına Karşı Şiddet	15
F. Yeni Yargıtay Binası ve Mali Konular	15
Sonuç ve Teşekkür	16

Giriş

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yurt içinden ve yurt dışından gelen değerli konuklar,

Saygıdeğer meslektaşlarım,

Kıymetli basın mensupları,

2019-2020 Adli Yıl Açılış Töreninde sizlerle bir arada olmaktan onur ve memnuniyet duyduğumu ifade ediyor, hepimize hoşgeldiniz diyerek,saygıyla selamlıyorum.

Yeni adli yılı;hukuk, demokrasi ve insan hakları bakımından başarılı geçmesi, milletimize ve tüm insanlığa hürriyet, adalet ve barış getirmesi dileğiyle açıyorum.

Geçmiş yıllarda kaybettiğimiz fedakâr meslektaşlarımızı,başta şehit Cumhuriyet Savcımız Mehmet Selim Kiraz olmak üzere tüm yargı şehitlerimizi, aziz vatanımızı korumak için canlarını veren kahraman güvenlik güçlerimizi ve 15 Temmuz 2016 tarihindeki hain darbe teşebbüsü sırasında hayatlarını kaybeden demokrasi şehitlerimizi saygı ve rahmet ile anıyorum. Vazifelerini hukuka ve Türk Milletine sadakatle yerine getirip, görevlerinden ayrılan çok kıymetli meslektaşlarımıza bundan sonraki yaşamlarında sağlık, esenlik ve mutluluklar dileyerek teşekkür ediyorum.

Kahraman ordumuzun tarihe altın harflerle yazdığı 30 Ağustos Zafer Bayramını kutluyor, Türkiye Cumhuriyetini kuran ve bizlere emanet eden Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve kahraman silah arkadaşları ile aziz şehitlerimizi şükran ve minnet duygularıyla anıyorum.

Adli yılın açılışına ilişkin bu tören, geleneksel olarak Yargıtay ile Ülkemizdeki adalet sistemi hakkında önemli konuların toplumun bilgisine sunulduğu bir etkinliktir. Bundan önceki adli yıl açış konuşmalarında olduğu gibi bu yıl da adalet sistemine ilişkin Yargıtayın kurumsal görüşlerini şeffaf bir şekilde paylaşacağım.

Hâkimler olarak bizler, Anayasanın 9'uncu maddesi uyarınca, her türlü egemenliğin kaynağı olan yüce Türk Milletinden doğrudan aldığımız yargı yetkisini kullanıyoruz. Bu sebeple, Yargıtay Başkanı sıfatıyla beşinci ve son adli yıl açış konuşmamı yaparken, birlikte çalışmaktan büyük onur ve mutluluk duyduğum mesai arkadaşlarımla bu süre içerisinde neleri başarabildiğimizi ve neleri başaramadığımızı gerekçeleri ile birlikte açıklamak istiyorum. Son yıllarda adalet sistemine yerleştirmek amacıyla yoğun çaba gösterdiğimiz “şeffaflık” ve “topluma karşı hesap verebilirlik” ilkelerinin bir gereği olarak, üstlendiğimiz kamuya ait bu emaneti nasıl kullandığımızı sizlerin ve Yüce Türk Milletinin önünde izah etmeyi bir sorumluluk olarak görüyorum.

I. Hukuk Devleti, İnsan Hakları ve Kuvvetler Ayrılığı

Hukuk ihtiyacı, insanlık tarihi kadar eski olup düzen fikrine dayanır. Bir hukuk düzeni kurmak, en basit ifadeyle güçlülerin zayıfları istismar etmesine mani olmaktır. Hukuk sistemi, hakların normatif düzeyde korunması ile oluşturulur. Bu sebeple en gelişmiş hukuk sistemi, hakları en çok koruyandır.

Günümüzde, toplumların gelişmişlik düzeyleri; ekonomik ve siyasi bakımdan elde edilen başarılarından çok, insan haklarına duydukları saygı ile ölçülmektedir. İyi işleyen bir yargı sistemi ile insan haklarının korunması arasında çok yakın bir ilişki vardır. Saygın bir mesleğin üyesi olarak biz hâkimler, her gün ciddi seviyede güç kullanıyoruz. Kullandığımız bu kamusal gücün, huzurumuza gelen insanların hayatlarında çok ciddi etkileri olmaktadır. Yargının kullandığı kamusal gücün, dürüstlüğü, becerisi veya şahsi standartları tartışmaya açık bir kişi tarafından kullanılmasını hiç kimse istemeyecektir. Bu sebeple, insan haklarının korunması, yüksek mesleki ve kişisel yeteneklere sahip, yargı mensuplarının varlığına bağlıdır.

Yargının, siyasal gücü elinde bulunduran yasama ve yürütme organı başta olmak üzere, tüm güç odakları karşısında bağımsız olması hukuk devletinin değişmez ilkesidir. Kişi hak ve özgürlüklerinin temel güvencesi olan bağımsız yargı yoksa, hukuk devletinin varlığından söz edilemez. Adalet arayan herkesin sığınacağı en son merciin bağımsız, tarafsız ve adil işleyen yargı sistemi olduğu daima hatırlanmalıdır.

Bilindiği üzere, 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum ile gerçekleştirilen Anayasa değişikliğinin ardından 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda Türkiye’de hem kanuni hem de fiili olarak “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” olarak adlandırılan yeni hükümet sistemine geçilmiştir. Cumhurbaşkanlığı sistemine geçilmesiyle birlikte, parlamenter sistemden farklı bir kuvvetler ayrılığı da gündeme gelmiştir. Yargının tarafsızlık özelliği güçlendirilerek, yargının denge ve denetleme görevi kuvvetlendirilmiştir.

1982 Anayasasının birçok maddesinin değiştiği, bu Anayasayı topluma dayatanların yargılandığı bir dönemde, toplumun bütüncül ve tutarlı yeni bir Anayasa oluşturulmasına ilişkin haklı beklentisine siyasilerin uzlaşma ile bir karşılık vermeleri gerekir.

Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından kamuoyuna açıklanan Yargı Reformu Stratejisinde öngörülen dokuz amacın tam anlamıyla gerçekleştirilmesinin, adalet sistemimizin daha da güçlenmesine önemli katkılar sağlayacağı şüphesizdir. Bu bağlamda hakimlerin coğrafi teminatının olması, yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi açısından olumlu bir adımdır. Özellikle, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, yargıda şeffaflık, savunma hakkının etkin kullanılması, adalete erişimin güçlendirilmesi ve yargıda verimliliğin artırılması, her zaman ve her yerde önemini koruyan temel başlıklardır. Yargı Reformu Stratejisindeki gerçekleştirilmesi taahhüt edilen

reformların, başta İstanbul Bildirgesinde öngörülenler olmak üzere uluslararası standartlara uygun şekilde ve kısa süre içinde uygulamaya geçmesini bekliyoruz.

Hepimizin bildiği üzere yargı bağımsızlığı ve iyi işleyen bir adalet sistemi, bütçe ve kanun çıkarma konuları da dahil olmak üzere birçok unsurun bir arada olması ile sağlanabilir. Ancak, bu unsurların tam olarak gerçekleştirilmesi bazı hallerde yasama ve yürütme organlarının konu ile ilgili tutumlarına bağlıdır. Özellikle de yargıya ilişkin konuların ön yargısız ortamlarda, şeffaf şekilde ve demokratik bir katılımı tartışılması, sorun çözme kapasitemizin gelişmesi bakımından son derece önemlidir. Çatışma ve kavga, kurumsal ve toplumsal diyalogun yerine geçerse, çözümü kolay birçok teknik sorun, üst politik tartışmalara sıkışarak çözümsüz kalır. Bu sebeple, adli yıl açılışlarının halkın huzurunda, tüm tarafların katılımı ile şeffaf ve demokratik şekilde yapılmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Bu yapıcı ve uzlaşmacı tutumumuza destek olan Türkiye Barolar Birliğine ve davetimizi kabul eden barolarımıza şükranlarımı sunuyorum.

II. Yargı Bağımsızlığı ve AB Raporuna Cevabımız

Türkiye Cumhuriyeti, demokratik, laik, insan haklarına saygılı ve millet egemenliğine dayalı bağımsız ve egemen bir hukuk devletidir. Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu ve egemenliğin hangi esaslara dayalı olarak kullanılacağı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 6'ncı maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Hiçbir kimsenin veya organın kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı aynı maddenin son fıkrasında vurgulanmıştır. "Yargı Yetkisi" başlıklı Anayasanın 9'uncu maddesinde de "Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır." hükmü yer almaktadır.

Bağımsız yargı, Cumhuriyetimizi ve devletimizi ayakta tutan temellerden biridir. Bu temelin sarsılması, kaba kuvvetin ve anarşinin doğmasına, toplumsal barışının bozulmasına ve nihayetinde demokrasinin ortadan kalkmasına yol açar.

Türk Milleti adına kullanılan asli, hukuki ve mutlak egemenliğin, devlet içinde veya dışında herhangi bir kudrete ya da otoriteye bırakılması, egemenliğin sonu olur. Türk yargısı bu gerçeğin bilincindedir. Gerek yurt içinden gerekse yurt dışından, üst düzey siyasi kişiliklerin devam eden soruşturmalara ve davalara ilişkin beyanları, haklı gerekçeleri olsa bile belli bir yönde karar vermeleri için mahkemelere çağrıda bulunmaları veya açıklamalar yapmaları, adil yargılama hakkını güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6'ncı maddesindeki "bağımsız ve tarafsız mahkeme" fikriyle bağdaşmamaktadır.

Avrupa Birliği Komisyonunun 29/5/2019 tarihli Türkiye Raporunda “2016 darbe girişiminin ardından Hâkim ve Savcıların %30’unun ihraç edilmesi ve görevden uzaklaştırılması neticesinde Türk yargısının bağımsızlığına ilişkin endişeler devam etmektedir.” ifadesine yer verilmiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından FETÖ/PDY Terör Örgütündeki faaliyetleri sebebiyle eski yüksek yargı üyelerine yönelik soruşturmalar kapsamında 178 kişi hakkında fezleke düzenlenmiş, bunlardan 175 kişi hakkında dava açılmıştır. Bu davalardan bir kişi beraat etmiş, bir kişi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş, 106 kişi mahkum olmuş,67 kişi hakkında ise yargılamalar devam etmektedir.İlk derece mahkemelerinde görev yapan Hâkim ve Savcılardan4561 kişi hakkında soruşturma açılmış, bunlardan 3495 kişi hakkında dava açılmıştır. Bu davalardan 534kişi beraat etmiş,1344 kişi mahkum olmuş, 1617 kişi hakkında ise yargılamalar devam etmektedir. Böylesine ağır ve önemli suçlardan mahkum olmaları sonucu cezaevinde bulunan, soruşturmaları devam eden eski yüksek mahkeme üyeleri ve derece Hâkim ve Savcılarının ihraç edilmesi ya da görevden uzaklaştırılması zorunludur. Çağdaş hukuk sistemlerinde bunun dışında bir seçenek olamayacağını bilmek için hukukçu olmaya da gerek yoktur. Durum bu kadar açık iken “yargı bağımsızlığı” kavramını, “terör örgütüne bağlılık” olarak anlayan İlerleme Raporundaki bu ifadeler, söz konusu raporu değersiz bir kağıt parçasına dönüştürmüştür. Siyasi bir organ olan Avrupa Birliği, hangi hukuk anlayışıyla ve nasıl bir meşru gerekçeyle kendisini Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerine koymaktadır? Bu konuda Strazburg organlarının standartları ve özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatları son derece açık, net ve tutarlıdır. Avrupa Birliğinin yargıya yapmış olduğu bu siyasi müdahale girişimi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde görev yapan hakimlerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını da gölgelemiş, ileride verilmesi muhtemel kararları şimdiden tartışmalı hale getirmiş ve yargı bağımsızlığına ağır bir darbe vurmuştur. Avrupa Birliğinin bu tutumu, hukuk derslerinde okutulacak türden tam bir “skandal”dır.

Avrupa Birliği raporunda, etik ve şeffaflık üzerinde durulurken, Yargıtayın bu alanda gerçekleştirdiği ve dünyadaki adalet politikalarını dahi etkileyecek nitelikteki çalışmaları görmezlikten gelinmiştir. Yargıtayın ev sahipliğinde gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda ve yine Yargıtayın girişimiyle Birleşmiş Milletlere üye tüm devletler tarafından kabul edilen yargıda şeffaflığa ilişkin ilk ve tek kapsamlı metin olan İstanbul Bildirgesinin dikkate alınmaması, söz konusu raporun at gözlüğüyle hazırlandığının en somut örneğidir. Diğer yandan, Yargıtay tarafından oluşturulan ve şu an için Avrupa Bölgesi de dahil olmak üzere tüm dünyada en yüksek standartları temsil eden “Yargıtay Yargı Etiği Sistemi” ve Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından kabul edilen Hakim ve Savcıların uymaları gereken etik kuralları kapsayan “Türk Yargı Etiği Bildirgesi” de görmezden gelinmiştir. Her yıl “yargı etiğini” eleştiri konusu yapan Avrupa Birliğinin, yargı etiğine ilişkin bu gelişmelere yer vermeyen

raporu, tutarsızlık ve önyargı başta olmak üzere en temel etik ilkelere aykırılıklarla sakat hale gelmiştir. Sonuç olarak, uluslararası alanda Türk yargısına yönelik karalama kampanyasının bir parçası olan rapordaki ifadeler, Avrupa Birliğinin Türk yargısı ve kamuoyu önünde itibar kaybetmesine yol açmıştır.

Öte yandan küresel olarak, çeşitli güç odakları tarafından Türk yargısına yönelik olumsuz algı oluşturma çabaları sistematik bir şekilde sürdürülmektedir. Dünya Ekonomik Forumunun 2018 yılı Küresel Rekabetçilik Raporunda Türkiye'deki yargı bağımsızlığı 111'inci sırada gösterilmiş, bu konu yazılı ve görsel basında yer almıştı. Söz konusu raporda, idam cezalarının günlük yaşamın bir parçası haline geldiği Mısır 29'uncu sırada, Cemal Kaşıkçı cinayetini dünyanın gözü önünde örtbas etmeye çalışan Suudi Arabistan ise 24'üncü sırada yer almıştır. Sadece bu iki örnek dahi, raporu hazırlayanların hukuk anlayışlarını ve Türk yargısı hakkında uluslararası alanda nasıl kirli ve çirkin bir propaganda yürütüldüğünü göstermeye yeterlidir.

III. Adli Yargının Etkinliği ve Verimliliği İle İstinaf Süreci

2015 Yılı İlk Adli Yılı Açılış Konuşmamda “Gelecek yılki adli yıl açılış konuşmasında yine birlikte olabilirsek, o zaman ülkemiz açısından sorunlu alanlardan doğan risklerin büyük ölçüde kontrol altına alındığını ve daha iyi bir adalet sistemine doğru hızlı ilerlediğimizi ifade etmek arzusunu ve ümidini taşıdığımı belirtmek isterim demiştim. Bunun üzerine mesai arkadaşlarımla birlikte şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri çerçevesinde, düzenlediğimiz bilimsel toplantılarla adalet aktörlerinin ve değerli akademisyenlerin görüşlerinden de yararlanarak 2015-2019 Yargıtay Stratejik Planını hazırladık. Bu stratejik planımıza göre adli yargının etkinliği ve verimliliği ile istinaf süreci hakkında yaptığımız çalışmalara ilişkin değerlendirmelerimi paylaşmak istiyorum.

A.Bölge Adliye Mahkemelerinin Faaliyete Geçmesi

Ülkemizde 1924 yılında kaldırılan, 2004 yılında 5235 Sayılı Kanun ile kurulan ve aradan 10 yıl geçmesine rağmen faaliyete geçirilemeyen istinaf sisteminin çağdaş bir yargı sistemi için zorunlu olduğu bilinciyle, bu konudaki çabalarımızı yoğunlaştırdık. Nitekim, 20 Temmuz 2016 tarihinde, bölge adliye mahkemeleri faaliyete başlamıştır. Üç yıl önce faaliyete geçen istinaf sistemi, arzuladığımız hedefleri hangi ölçüde yerine getirmiştir? Bu soruya açık bir cevap vermek zorundayız.

1.Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesindeki temel amaçlardan biri Yargıtaya gelen aşırı iş yükünün azaltılması suretiyle Yargıtayın tam bir içtihat

mahkemesi haline gelmesinin sağlanmasıydı. 2015 yılı sonu itibarıyla Yargıtaya gelen toplam dosya sayısı 1.004.281 iken, bu sayı ilk derece mahkemelerinde artan dava yüküne rağmen, 2018 yılı sonu itibarıyla toplam 276.379'a düşmüştür. Bazı hukuk daireleri şu an postaya çalışır hale gelmiştir. Postaya çalışan daire başkanlarına ve üyeleri ile tetkik hâkimlerine teşekkür ediyorum. Ceza dairelerinde ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında ise arşivlerde bekleyen dosyaların tamamen bitirilebilmesi için iki yıla daha ihtiyaç bulunmaktadır.

2.Bölge adliye mahkemeleri, karanlık FETÖ örgütünün hain darbe teşebbüsüne kalkışmasından 5 gün sonra, 20 Temmuz 2016'da faaliyete geçmiştir. Mevcut Hâkim ve Savcıların 1/3'ünün FETÖ ile irtibatları sebebiyle meslekten atılmasının iki sonucu olmuştur. Birincisi, istinaf için planlanan kıdemli Hâkim ve Savcı temininde zafiyet meydana gelmiştir. Bu açığın kapatılması amacıyla Yargıtayda görev yapan kıdemli ve nitelikli 572 Hâkim, başta bölge adliye mahkemeleri olmak üzere Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Teftiş Kurulu Başkanlığı gibi Yargıtay dışında farklı ve önemli görevlere atanmışlardır. Bu arkadaşlarımız, yargının yeniden inşa edilmesine son derece önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. Buna bağlı olarak gelişen ikinci sonuç ise bu süreçte Hâkimleri başka görevlere atanan Yargıtayda meydana gelen verimlilik kaybıdır. 2015 yılında 938.005 karar veren daireler, yaklaşık olarak aynı tetkik hâkimi sayısı ile 2018 yılında 511.508 karar vermiştir. Yargıtayda %45'lik bir verimlilik kaybı yaşanmıştır. Yargıtayda verimliliğin bu şekilde azalması, adli yargı sistemindeki genel iş yükü ile mücadelede önemli bir zafiyete yol açmıştır. Bunun en önemli sebebi, daha önce meslekte 5 yıllık kıdeme sahip tetkik hâkimlerinin Yargıtayda görev yapmasına rağmen, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinden sonra stajdan kurayla ya da meslek kıdemi 5 yıldan az tetkik hâkimlerinin Yargıtaya atanmasıdır. Bu durumun bir an önce düzeltilmesi amacıyla Yargıtay tetkik hâkimliğine ya da Yargıtay tetkik hâkimliğinden başka bir göreve yapılan atamalarda Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun bağlayıcı görüşünün alınması zorunlu olmalıdır. Yargıtay Kanununun kaldırılan 27 ve 36'ncı maddeleri yeniden geri getirilmelidir. İki yıldan beri Adalet Bakanlığı nezdinde sürdürülen yoğun çabalarımızdan bir sonuç alınamamıştır. Bu durum makul sürede yargılama dahil olmak üzere adil yargılama hakkı bakımından risk oluşturmaktadır.

3.Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesindeki temel amaçlardan birisi de dosyaların büyük çoğunluğunun istinaf aşamasında sonuçlanmasıydı. Üzülerek belirtmem gerekir ki, adli hizmetlerdeki kalite düşüklüğüne bağlı olarak dosyalar pinpon topu gibi yargı mercileri arasında gidip gelmekte ve bir türlü kesin hüküm ile sonuçlandırılıp, adli sistem dışına çıkarılamamaktadır.

4.Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinden sonraki dönem esas alındığında hukuk davalarının istinaf aşamasında kesinleşme oranı %75 iken, ceza davalarında bu oran %85'tir. Davaların büyük oranda bölge adliyelerinde kesinleşiyor

olması bazı hak mağduriyetleri sonucunu doğurmuştur. Bunun düzeltilmesi için bölge adliyesi mahkemesi kararlarına karşı kanun yararına bozma yolu açılmalı ve buna ilişkin kanuni düzenleme yapılmalıdır. Diğer bir önemli sorun da değişik bölge adliye mahkemelerinin kararlarındaki farklılıklarının mağduriyetler oluşturması ve bu durumun hak ihlallerine yol açmasıdır. Kamuoyunda rahatsızlık duyulan bir diğer husus da aynı olayda aldıkları ceza bakımından bir kısım sanıkların istinafta itiraza, bir kısmının ise Yargıtayda temyiz incelemesine tabi tutuluyor olması adil yargılanma hakkını zedeler niteliktedir. Bu halde suçlardan biri Yargıtay incelemesine tabi ise diğer suçların da bağlantılı olarak veya resen Yargıtaya intikali adaletsizliğe engel olacaktır.

5. Yargıtay, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesini desteklerken, adli sistemin düzenli şekilde işlemesi için de bazı uyarılarda bulunmuştur. 2017 yılında yaptığım adli yıl açılış konuşmasında, “bölge adliye mahkemelerindeki mevcut iş yükü ile yakın gelecekte karşılaşacakları iş yükü arasında büyük bir uçurum olacağının farkında olmalıyız. ... bölge adliye mahkemelerinin performansını aşırı bir iyimserlikle bugünkü iş yüküne göre değerlendirmek ve ortalama yargılama süreleri bakımından Yargıtay ile karşılaştırmak bizi doğru sonuçlara ulaştırmaz.” demiştim. Bugün, bölge adliye mahkemelerinin arşivlerindeki dosyalar büyük bir hızla artmaktadır. 2017 yılı sonunda bölge adliye mahkemelerinde devreden dosya sayısı 183.040 iken, 2018 yılı sonunda bu sayı iki buçuk kat artarak 453.567’ye yükselmiştir.

B. Yargıda Aşırı İş Yükünün Çözümüne İlişkin Önerilerimiz

Bugüne kadar yaptığım tüm adli yıl açılış konuşmalarında yargının iş yüküne sebep olan etkenleri sıralamış, çağdaş demokratik ülkelerdeki uygulamaları göstermiş ve çözüm yöntemlerini sunmuştum. 2015 yılı adli yıl açılış konuşmamda Yargıtaydaki daire ve üye sayısının artırılarak ve hatta bölge adliye mahkemelerinin kurulması ile iş yükü sorununun çözülemeyeceğini, Hâkim ve mahkeme sayısının artırılmasının bir işe yaramayacağını, iş yükü meselesinin ancak mahkemelere intikal eden uyuşmazlıkların azaltılarak çözülebileceğini Yargı sisteminde adil ve etkin bir filtreleme sistemi kurulması gerektiğini ifade ederek çözümlerimi sunmuştum. Peki geçen sürede neler yapıldı? Bu konuda da bir değerlendirme yapmak istiyorum.

1. İş yükünün artmasının en önemli sebeplerinden biri kamunun inisiyatif almaması sonucunda vatandaşın devletle davalık olmasıdır. Bu durum, yargının iş yükünün artmasında önemli bir etkidir. Mevzuattaki yetersizlikler ve kamu maliye politikaları başta olmak üzere, çeşitli sebeplerle kamunun inisiyatif kullanmadığını, yüzlerce kez haksız çıktığı davaların sonucunu dikkate almayan kamunun aynı uyuşmazlıklar için mahkemeleri meşgul ettiğini her adli yıl konuşmamda dile

getirmeme rağmen, maalesef halen yargının iş yükünü azaltacak bir ilerleme kaydedilememiştir. Kamunun kaybettiği davaların hesabı sorulmamakta, bu davalara yol açan işlemleri yapan memurların eğitimi, liyakati, işinde gösterdiği dikkat ve özen sorgulanmamaktadır. Adli yargıdaki davaların üçte birinin tarafının kamu olduğu bir yargı sisteminde yargının iş yükünün makul seviyeye düşmesini kimse beklememelidir. İdari uyuşmazlıklar konusunda Kamu Denetçiliği Kurumunun daha etkin bir rol alması da bir çözüm yolu olarak düşünülmelidir.

2. Alternatif çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi, 4 yıldan beri üzerinde durduğum diğer bir husustur. Konuyla ilgili olarak ümit verici gelişmeler olduğunu, ceza uyuşmazlıklarında uzlaştırma ve etkin soruşturma bakımından bazı ilerlemeler kaydedildiğini, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından açıklanan Yargı Reformu Stratejisinde de alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin geliştirilmesinin öngörülmesinin memnuniyet verici olduğunu söyleyebilirim. 2018 yılında 208.014 dosya uzlaşma ile sonuçlanırken, 2019 yılının ilk altı aylık döneminde 126.175 dosyada uzlaşma sağlanmıştır. Yine 2018 yılında 36.829 dosya önödeme ile sonuçlanmış, 59.320 dosyada ise kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmiştir. Bütün bu ilerlemelere rağmen, halen ceza ihtilaflarının %5'i gibi küçük bir oran mahkemelere intikal edilmeden önce çözülebilmektedir. Bu konuda daha radikal çözümler geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Yargıtay olarak çözümlerimizi, köklü reform önerilerimizi ve yaptığımız sempozyumların çıktılarını Adalet Bakanlığına iletmiştik.

Son yıllarda arabuluculuk ile ilgili ümit verici gelişmeler olmuş, iş uyuşmazlıklarında dava şartı arabuluculuk başarı ile uygulanmaktadır. İş uyuşmazlıklarında dava şartı arabuluculuğun uygulanmaya başladığı 2018 yılının Ocak ayından 2019 yılının Temmuz ayına kadar 356.408 uyuşmazlık çözülmüştür. İhtiyari arabuluculuğun uygulanmaya başladığı 2013 yılından bu yana 144.793 uyuşmazlığın çözülmüş olması, dava şartı arabuluculuğun başarısını ortaya koymaktadır. 2019 yılının Ocak ayından itibaren yürürlüğe giren ticari uyuşmazlıklarda da dava şartı arabuluculuk yoluyla anlaşma sağlanan uyuşmazlık sayısı ise bu yılın Temmuz ayı itibarıyla 22.405'tir. Aile uyuşmazlıkları başta olmak üzere diğer uyuşmazlıklarda da arabuluculuğun etkili bir şekilde uygulanması, hem toplumsal barışa katkı sağlayacak hem de yargının iş yükünü azaltacaktır. Bu konu üzerinde yoğun bir şekilde çalışılmakta ise de henüz amaçlanan hedeflerin gerisinde olduğumuzu belirtmek isterim. Ayrıca, çok kapılı adliye sistemi uyarınca özellikle ticari davalarda tahkimin de geliştirilmesinde fayda bulunmaktadır. Bu konuda geçtiğimiz dönem kayda değer bir ilerleme sağlanamamıştır. Ticari uyuşmazlıklarda tahkimin geliştirilmesinin sağlanamaması halinde bu uyuşmazlıklar konusunda uzman arabulucular görevlendirilmelidir.

3. Sık sık yapılan kanun değişikliklerinin adli hizmetlerin kalitesinin düşmesine sebep olduğu ve bu durumun iş yükünü artırdığı, uzun süreden beri yargı mensuplarının ortak şikayet konusu olmuştur. Örneğin Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra çoğu ilk iki yılda 20 Kanun değişikliği ile toplam 145 maddede değişiklik yapıldığına bunun da hukuki belirsizliklere ve iş yükünün artmasına sebep olduğunu ifade etmişim. Buna rağmen, 2015 yılının adli yıl açılışından bu yana Türk Ceza Kanununun 28 maddesi daha değişmiştir. Kolayca kanun yapma alışkanlığından vazgeçmemiz gerekir. Yargı, sık sık yapılan kanun değişikliklerinden kaynaklanan iş yükünü kaldırmakta her geçen gün daha da zorlanmaktadır.

4. Hukuk eğitimindeki yetersizliklerin, adli hizmetlerin kalitesini olumsuz etkilediğini, kaliteli bir hukuk sistemi için iyi uygulamacılara ihtiyacımız olduğunu, iyi hukukçular yetiştiremezsek başarılı sonuçlar elde edemeyeceğimizi söyleyerek hukuk fakültelerinde lisans eğitiminin 5 yıl olması gerektiğini önermişim. Sayın Cumhurbaşkanı tarafından açıklanan Yargı Reformu Stratejisinde hukuk fakültelerindeki eğitimin 5 yıla çıkarılmasının öngörülmesini olumlu bir gelişme olarak görmekte birlikte tek başına bu sorunu çözmeye yetmeyecektir. Hukuk fakültelerinin sayısında son yıllarda yaşanan olağanüstü artış, hukuk sistemimiz bakımından önemli riskler doğurmuştur. Bu konuda Batıda olduğu gibi bir çözüm olarak Yargıtay Onursal Başkan ve Üyelerinin hukuk fakültelerindeki derslerde öğretim görevlisi olarak çalışmalarına imkan sağlayan kanuni bir düzenleme yapılmalıdır. Yüksek Öğretim Kurulu ve üniversitelerin bu konuyu gündeme almaları, nitelikli öğretim üyesi açığının kapatılması bakımından faydalı olacaktır.

C. Yargıtayın İçtihat Mahkemesi İşlevi

1. İçtihadı Birleştirme Kararları

Bilindiği üzere, tarihsel ve kurumsal olarak yüksek mahkemelerin, hukukun tüm ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamak ve hukuki denetim yapmak üzere iki temel işlevi vardır. En üst derecedeki yüksek mahkemeleri karakterize eden asıl unsur, hukuki denetim yapmanın ötesinde, *“hukukun ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamaktır”*. Zira bir yüksek mahkeme kararı; sadece o davanın taraflarına yönelik *“sübjektif bir işlev”* ile sınırlı değildir. Yüksek mahkeme kararlarının, herkese yönelik olması sebebiyle *“objektif bir işlevi”* de vardır. Bu işlev, Anayasanın 10’uncu maddesinde düzenlenmiş olan *“kanun önünde eşitlik”* ilkesinin bir sonucudur. Bir hukuk kuralı, yurdun bir bölgesinde farklı, başka bir bölgesinde farklı uygulanırsa, eşitlik ilkesi ihlal edilir. Adalet duygusunun gevşediği ve önemini kaybettiği dönemlerde, toplumların nasıl bir çöküş yaşadığına tarih birçok kez tanıklık etmiştir.

İşte bu sebeple, Yargıtayın en önemli görevi ve topluma karşı en büyük sorumluluğu, hukuki güvenliği, kanun önünde eşitliği ve hukuki öngörülebilirliği sağlamak amacıyla içtihat birliğini gerçekleştirmektir. Hepimizin bildiği üzere, ülkede hukukun eşit şekilde uygulanmasını sağlamanın en etkili araçlarından bir tanesi de İçtihadı Birleştirme Kararlarıdır. Son beş yıl içerisinde mesai arkadaşlarımla yoğun gayretleri ile 22 İçtihadı Birleştirme Kararı verilmiş olup, geçmiş yıllarla karşılaştırıldığında, bu dönem Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurullarının en çok çalıştığı dönemlerden biridir.

2. Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Kararları

Bireysel başvuru ile temel insan hak ve özgürlüklerinin olay bazında belirlenmesi, ihlal edilen hakkın onarılması ve gerekli önlemlerin alınması için Anayasa Mahkemesine verilen yetki, mahkeme kararlarına yönelik bir temyiz mekanizması değildir. Günümüzde toplumsal barışın korunması ve kişilerin hukuksal güvenliklerinin sağlanması da yargılamanın temel amaçları arasındadır. “*Kesin hüküm*” müessesesi, bireysel başvuru karşısında önemini ve güncelliğini yitirmiş ya da modası geçmiş bir kavram değildir.

Yargıtayın uzman daireleri tarafından yıllara dayanan deneyim ve bilimsel tartışmalar sonucunda oluşturulan içtihatların, bu konuda uzmanlığı bulunmayan Anayasa Mahkemesi tarafından kaldırılması, hukuki öngörülebilirlik ve eşitlik ilkeleri üzerinde risklere yol açabilmektedir. Kararların bir yüksek mahkeme tarafından hukuka uygunluğunun denetlenmesi, mahkemeler tarafından verilen kararların doğru ve eşit şekilde tüm yurt düzeyinde uygulanması suretiyle “*hukuki güvenlik*” ve “*sosyal barış*”ın sağlanmasına ve korunmasına hizmet ettiği ölçüde bir anlam ve değer ifade eder.

D. Halkın Yargıya Olan Güveninin Yükseltilmesi Amacıyla Yapılan Çalışmalar

Kamusal alanlar, insanların kişisel ya da grup çıkarlarını, görüşlerini, hayata bakış açılarını bir kenara bırakıp, sadece kamu hizmetinin daha iyi işlemesi için zaman ve emeklerini harcadıkları ortamlardır. Yargı mensupları için ise “kamusal alan”, kendisini mesleğine adanmak, mesleği ile özdeşleşmek ve halkın yargıya olan güvenini en üst seviyede tutmak için yoğun çaba sarf etmek anlamına gelmektedir. Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, Anayasanın yargı mensuplarına bir lütfü değil, halkın güvenine layık olunarak kazanılacak bir konumdur. Bu güven, yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığın en önemli teminatıdır. Daha açık bir anlatımla, toplumun yargıya güven duymadığı bir hukuk sisteminde, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı sağlanamaz.

Yargıtay olarak Yargıtaya olan güvenin sağlanması için neler yaptığımızı anlatmak istiyorum.

1. Yargıtay Etik İlkeleri

Yargıtay, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile birlikte yürüttüğü “Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi” kapsamında, 2017 yılının son çeyreğinde “Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri”, “Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri” ve “Yargıtay Personeli Etik Davranış İlkeleri” olmak üzere, etik ilkelerini oluşturmuştur. Bu etik ilkeler, tasarım, içerik ve uygulama açısından Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisinin (UNODC) ve Avrupa Konseyi’nin kriterlerini karşıladığı gibi halen dünyanın en yüksek etik standartlarını ve sistemini temsil etmektedir.

Yargıtay etik ilkeleri akademik çevrelerde kısa sürede yüksek kabul görmüş ve Yüksek Öğretim Kurulu tarafından “Yargı Etiği” dersinin hukuk fakültelerinde okutulması tavsiye edilmiştir. Ayrıca, Yargıtay Etik İlkeleri 30’u aşkın hukuk fakültesinde kaynak eser olarak kullanılmaktadır. Bu çabalarımıza destek olan Yüksek Öğretim Yürütme Kurulu üyelerine ve yargı etiği derslerini hukuk fakültelerinde okutan değerli akademisyenlere ve hukuk fakültelerinin kıymetli dekanlarına, göstermiş oldukları etik duyarlılıktan dolayı teşekkür ederim.

2. Yargı Etiği Konusunda Öğrencilerin ve Halkın Bilgilendirilmesi

Yargıtay Etik İlkeleri Hukuk Kliniği çalışmaları ile 1000’den fazla öğrenci yargı etiği ilkeleri konusunda eğitim almış, 800 öğrenciye katılım belgesi verilmiş, 129 hukuk fakültesi öğrencisi ise 13 hafta süren teorik ve pratik eğitimler sonucunda Yargıtay Etik İlkeleri Hukuk Kliniği Kolaylaştırıcısı olmuş ve Yargıtayda oluşturulan sicile kaydedilmiştir. Bu şekilde, hukuk kliniği eğitimleri ile yargı etiği bilinci kazanan genç nesiller, yargı sistemimizin ve geleceğimizin en önemli teminatlarından biri olacaktır.

Yargı etiğinin yaygınlaştırılması için hukuk fakültelerinin yanı sıra, Türkiye Barolar Birliği başta olmak üzere, tüm barolarımıza ve avukatlara önemli görevler düşmektedir. Hâkimlerin etik dışı davranışlarından yakınırken, yargı etiğinin gelişmesi için çaba göstermemek tutarlı sayılamaz. Bu sebeple, tüm barolarda yargı etiği kurulları ya da komisyonları oluşturulmalıdır. Hiç şüphe yok ki yargı etiğinin yaygınlaşması adaletin tüm sorunlarını çözmeye tek başına yeterli olmayabilir. Ancak şunu unutmamak gerekir ki yargı etiğini hukuk kültürümüzün temeli yapmadığımız

sürece, adalet hizmetlerinde arzulanan standartlara ulaşmamız da mümkün değildir. Hukuk sisteminde yer alan tüm aktörlerin, en az Yargıtay kadar bu bilince sahip olması ve çaba göstermesi gerekir.

3. Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler

Uluslararası alanda Bangalor Yargı Etiği İlkeleri kadar önemli bir diğer metin de Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesidir. Yargıtayın ev sahipliğinde ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı(UNDP) işbirliğinde Kasım 2013'te İstanbul'da ilk konferans yapılan İstanbul Bildirgesi, Haziran 2016'ta Balkan Bölgesinin yüksek mahkeme başkanları tarafından yeniden ele alındı ve hiçbir değişiklik yapılmadan kabul edildi. Ekim 2017'de ise Ankara'da Yargıtay daire başkanları ve uluslararası uzmanların katılımıyla bir çalışma toplantısı yaparak, "İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler Taslağını" geliştirmiştik. Son olarak, Ekim 2018'de beş kıtadan ve 30 ülkeden, dünyanın farklı hukuk sistemlerini temsil eden yüksek mahkeme başkanları ile İstanbul'da yaptığımız 4'üncü Yüksek Mahkemeler Zirvesinde İstanbul Bildirgesi bir kez daha teyit edildi ve Uygulama Tedbirleri taslağı da kabul edildi. Zirvenin oldukça başarılı geçmesi sebebiyle, Birleşmiş Milletler Suçu Önleme ve Ceza Adaleti Komisyonuna (SÖCAK) İstanbul Bildirgesi hakkında karar tasarısı sunuldu.

20-24 Mayıs 2019 tarihlerinde gerçekleştirilen 28. Oturumunda, "Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi" ile "İstanbul Bildirgesi'nin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler" kabul edilmiştir. 151 yıllık köklü bir kurum olan Yargıtayın uluslararası alanda gösterdiği bu müstesna başarı, dünyada Türk Yargıtayına duyulan güvenin de bir göstergesidir. Hükümetler arası toplantılarda ele alınmadan, tamamen yüksek hakimler ve uluslararası uzmanlar tarafından geliştirilen bir insan hakları metni, ilk kez Birleşmiş Milletler üye 192 devlet tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir. Son olarak 23 Temmuz 2019 tarihinde, İstanbul Bildirgesi New York'ta Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinde de onaylanmıştır.

İstanbul Bildirgesinin Birleşmiş Milletlerde kabul edilmesinin Yargıtayın insan haklarının gelişmesine evrensel düzeyde sağladığı çok önemli ve somut bir katkı olduğunu da belirtmek istiyorum. İstanbul Bildirgesi, dünyadaki tüm adalet politikalarını etkileyecek nitelikte ve önemde, yargıda şeffaflığa ilişkin ilk ve tek kapsamlı insan hakları metnidir.

Yargıtay bir yandan yargıda şeffaflık konusunda uluslararası alanda çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan yargıda şeffaflığa ilişkin en iyi uygulama örneklerini de oluşturmaktadır. Yargıtayın tüm kararlarının kamuya açılması, Türkiye genelinde avukatlara yönelik memnuniyet anketi uygulanması, her yıl düzenli olarak

basın toplantısı düzenlenmesi gibi bir dizi yenilik, yargıda şeffaflık kapsamında yapılan çalışmaların ürünüdür.

E. Dezavantajlı (Kırılğan) Grupların İstismarı ve Kadına Karşı Şiddet

Ülkemizde çocukların korunmasına, engellilerin yaşamlarının normalleştirilmesine ve kadına karşı şiddetin önlenmesine yönelik, güçlü devlet politikalarının geliştirilmesi ciddi bir ihtiyaçtır. Eğitim ve sosyal politikalar başta olmak üzere, toplumsal yaşamın her alanında bu dezavantajlı gruplara yönelik bir hassasiyet geliştirilmelidir.

Her çocuğun “zarar görmeme hakkı” olup, çocukların hayatta kalmak, gelişmek ve büyümek için ihtiyaçları olan hakları gözetilmelidir. Özellikle çocuklara ilişkin kurumların sorumluluğu, zarar ister kurum içinden ister kurum dışından gelsin, temasta oldukları çocukları korumaktır.

Dünyada olduğu gibi Ülkemizde de cinsiyet ayrımcılığı ve kadına karşı şiddet önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlara yönelik ayrımcılığa neden olan etkenlerin kaldırılması ve kadınlar ile erkekler arasındaki tarihsel eşitlikçi olmayan güç ilişkisinin dengelenmesi için başta kamu organları olmak üzere toplumun her kesimine önemli görevler düşmektedir. Kadına karşı şiddet ve cinsiyet ayrımcılığının, aile içi ve sosyal yansımaları dikkate alındığında, insan hakları ihlalinin ötesinde toplumsal ruh sağlığını tehdit eden bir yönü de bulunmaktadır. Televizyonlarda, gazetelerde ve internet sitelerinde bu yönde çıkan haberlerin neredeyse rutin hale gelmesi sorunun ciddiyetini göstermeye yeterlidir.

Hukukçular olarak suça sürüklenen ve istismara uğrayan çocuklar ile şiddete maruz kalan kadınların hem adalete erişimini kolaylaştırmamız hem de bu konularda adaletin etkililiğine daha çok odaklanmamız gerektiğini düşünüyorum.

F. Yeni Yargıtay Binası ve Mali Konular

Yargıtayın idari ve mali yapısının günün ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden düzenlenmesi amacıyla, güncel şartlara uygun modern bir Yargıtay binasının temelini geçen yıl atmıştık. Amerika Birleşik Devletlerinde düzenlenen “4. Uluslararası Sürdürülebilir Yapılar Sempozyumunda” Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından sunulan “Yargıtay Başkanlığı Yeni Hizmet Bina Projesi”, “En İyi Sürdürülebilir Yapı-Ofis Kategorisinde” birinci olmuştur. İncek’te gelecek yıl tamamlanacak olan yeni hizmet binasının, Yargıtayın çalışma şartlarından kaynaklanan sorunları kalıcı şekilde çözeceğine inanıyorum. Bu konudaki ilgi ve duyarlılıklarından dolayı Sayın Cumhurbaşkanımız'a teşekkür ediyorum.

Üzerinde önemle durduğumuz diğer bir konu da Yargıtay personelinin özlük haklarının yaptıkları işin niteliğine ve önemine uygun şekilde düzenlenmesidir. Bu amaçla, 3600 ek gösterge de dahil olmak üzere, mali konularda bazı uyumlaştırma çalışmaları yaparak ilgili makamlara iletmiştik. Yakın zamanda bu konuda ilerleme sağlanacağına ilişkin haklı beklentimizi bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Sonuç ve Teşekkür

Sayın Cumhurbaşkanım, kıymetli konuklar, saygı değer meslektaşlarım ve değerli basın mensupları;

Beni dinleme sabrını ve nezaketini göstermenizden dolayı başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere, yurt içinden ve yurt dışından gelen yüksek mahkeme başkanları ile temsilcilerine ve değerli konuklarımıza teşekkür ediyorum.